

تحلیلی بر نیابت خاص

در غیبت کبری

با تأکید بر شبهات جریان انحرافی احمد بصری

محمد شهبازیان

www.ketab.ir

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

نشانی

قم، خیابان معلم، ساختمان ستاد دفتر تبلیغات اسلامی،
نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
تلفن و دورنگار: ۰۲۵-۳۷۸۳۲۸۳۳

ص.پ: ۳۷۱۸۵/۳۶۸۸

کدپستی: ۳۷۱۵۶۱۶۵۹۱

مراکز بخش

۱. قم، میدان شهدا، تلفن و دورنگار ۰۲۵-۳۱۱۵۱۲۵۰
۲. تهران، خیابان انقلاب، روبروی در دانشگاه تهران،
پاساژ فروزنده، طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن:

۰۲۱-۶۶۹۵۱۵۳۴

وبگاه: www.pub.isca.ac.ir

رایانامه: nashr@isca.ac.ir

فروشگاه مجازی نشر: www.shop.isca.ac.ir

فروشگاه نشر دیجیتال: www.pajooahaan.ir

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

تحلیلی بر نیابت خاص در غیبت کبری

با تأکید بر شبهات جریان انحرافی احمد بصری

محمد شهبازیان

ناشر

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

تهیه

پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی

سرورپرستار

محمدباقر انصاری

ویراستار

فاطمه رجبی بهشت‌آباد

لیتوگرافی، چاپ و صحافی

چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۰

نهارگان: ۳۵۰

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

عنوان: ۶۸۶؛ مسلسل: ۶۴۲

سرشناسه:

عنوان نام‌پدیدآور:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شابک:

وضعیت فهرست‌نویسی:

یادداشت:

یادداشت:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

شناسه افزوده:

رده‌بندی کنگره:

رده‌بندی دیویی:

شماره کتابشناسی ملی:

BP ۲۲۴/۶

۲۹۷/۴۶۲

۷۶۶۳۰۳۰

شهبازیان، محمد، ۱۳۵۹-

تحلیلی بر نیابت خاص در غیبت کبری؛ با تأکید بر شبهات جریان انحرافی احمد بصری/
محمد شهبازیان؛ تهیه پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی

قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ
اسلامی، ۱۴۰۰

۱۹۲ ص: مصور

۴۰۰۰۰ ریال:

978-600-195-724-6

فیبا

کتابنامه: ص. [۱۶۱] - ۱۷۱؛ همچنین به صورت زیرنویس

نمایه

مهدویت -- مدعیان

بصری، احمد، ۱۹۷۰م. -- نقد و تفسیر

محمدبن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. -- نیابت

مهدویت -- دفاعیه‌ها و ردیه‌ها

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ
اسلامی، پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی

این اثر با حمایت «دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی»
معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه چاپ شده است.

۹		سخنی با خواننده
۱۳		مقدمه
۱۴		پرسش اصلی
۱۴		پرسش‌های فرعی
۱۵		ضرورت تحقیق
۱۵		پیشینه تحقیق

فصل اول: کلیات و مفاهیم

۲۳		گفتار اول: مفاهیم
۲۳		۱. نیابت خاص
۲۴		۲. توفیقی بودن نیابت خاص
۲۵		۳. جریان انحرافی
۲۷		گفتار دوم: کلیات
۲۷		۱. گونه‌شناسی مدعیان دروغین و پیشینه مدعیان نیابت خاص
۴۱		۲. روش اصحاب و عالمان دینی در تقابل با مدعیان دروغین

۳. شناخت اجماع، ارتکاز متشرعه و ضروریات مذهب و نقش آن در آموزه‌های دین ۴۵
- الف) اجماع ۴۶
- ب) ارتکاز متشرعه ۴۸
- ج) ضروری مذهب ۴۹
۴. شناخت‌نامه احمد اسماعیل بصری، مدعی یمانی عراق ۵۲

فصل دوم: چیستی و ادله توقیفی بودن نیابت خاص

- گفتار اول: نیابت خاص؛ چیستی و ویژگی‌ها ۵۷
۱. معنا و ماهیت نیابت خاص ۵۷
۲. ویژگی‌های نایبان خاص ۶۱
۳. راه‌های اثبات نیابت خاص ۶۷
- گفتار دوم: ادله انحصار عدد در نایبان خاص ۷۱
- یکم. گزارش‌ها و روایات ۷۱
- الف) گزارش محمد بن عبدالله صفوانی ۷۱
- ب) توقیع علی بن محمد سمري ۷۳
- ۱) استدلال ۷۵
- ۲) اشکال منتقدان به توقیع ۷۶
- ۳) پاسخ موافقان توقیع به اشکال سندی ۷۶
- ۴) تحقیق در سند توقیع و اعتبار آن ۸۱
- ج) گزارش غیاث بن أسید ۸۴
- دوم. ارتکاز متشرعه و اتفاق علما ۸۶
- الف) جعفر بن قولویه ۸۷

۸۸	ب) شیخ نعمانی
۹۰	ج) شیخ مفید
۹۰	د) شیخ طوسی
۹۱	ه) عالم متکلم عیدالله بن عبدالله السدآبادی
۹۳	سوم. عدم ورود نص از جانب حجت الهی یا نایب خاص

فصل سوم: بررسی ادعاها و دلایل مدعی یمانی درباره نیابت خاص

۹۷	مقدمه
۹۷	تبیین ادعاهای احمد اسماعیل بصری
۱۰۰	گفتار اول: فرازونشیب و تناقض در ادعاهای مدعی یمانی
	۱. سیر ادعاهای احمد اسماعیل بصری؛ از فرستاده‌ای زمینه‌ساز تا نایبی
۱۰۰	مؤسس احکام
	۲. تناقض در گفتار؛ از اثبات انحصار نایبان تا ادعای استمرار پس از
۱۰۶	غیبت کبری
۱۱۴	گفتار دوم: دلایل قرآنی مدعی یمانی و نقد آن
۱۱۴	۱. برداشت نادرست از آیه (فترت رسل)
۱۱۷	نقد و بررسی
۱۲۵	۲. برداشت نادرست از آیه اكمال دين
۱۲۷	نقد و بررسی
۱۳۳	گفتار سوم: دلایل روایی مدعی یمانی و نقد آن
۱۳۳	۱. برداشت نادرست از حدیث وصیت شیخ طوسی
۱۳۹	نقد و بررسی
۱۴۸	۲. برداشت نادرست از روایت «لَعَلَى فِتْرَةٍ مِنَ الْأَيَّامَةِ يَأْتِي»

سخنی با خواننده

مهدویت از دیرباز به عنوان باوری اصیل میان باورمندان اسلامی جایگاه مهمی داشته و دارد. مذاهب اسلامی با همه تفاوت‌ها در اصل اندیشه مهدویت به عنوان یک آموزه مهم اسلامی اتفاق نظر دارند. باورداشت مهدویت علاوه بر خاستگاه آیات قرآنی و روایات معصومین علیهم‌السلام، مستندات عقلی و عقلانی نیز آن را همراهی و تأیید می‌نماید؛ یعنی قرآن و عقل با رویکرد عام و روایات با رویکرد خاص خاستگاه مهدویت و توجیه‌گر مبانی و اصول آن می‌باشند. اندیشه تابناک مهدویت که برخاسته از فرهنگ و باور اصیل اسلامی است، بسان همه اندیشه‌های باورمحور در طول تاریخ به دلیل عوامل مختلف اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و سیاسی دچار تطور و تحول و فراز و فرود تاریخی گردیده است. از براینده این فرایند دو نکته برداشت می‌شود: ۱. وجود آسیب‌ها و چالش‌هایی که دامنگیر عرصه مهدویت اصیل شده که ضرورت تحقیقات آسیب‌شناسانه برای پالایش و آفت‌زدایی از حریم پاک اندیشه مهدویت را دوچندان می‌کند. ۲. تحول و تطوری که حوزه مهدویت از لحاظ مسائل درونی و بیرونی پیدا نموده که نشان‌دهنده گسترده‌گی محیطی مهدویت از نظر قلمرو می‌باشد. بی‌تردید حوزه مهدویت در ابتدای امر که به عنوان یک

باور اعتقادی و یک اندیشه دینی در میان مسلمانان مطرح بوده، از نظر دامنه و قلمرو بسیار محصور و از نظر حجم مسائلی بسیار محدود بوده است. اما در فرایند تاریخ به دلیل مواجهه اندیشه مهدویت با انتظار و افکار مختلف گروه‌ها و با پیدایش پرسش‌ها و شبهات گوناگون افراد که در پی تحولات اجتماعی و تفاوت‌های مذهبی نمایان گردیده، بر دامنه و مسائل آن افزوده شده است؛ به طوری که مهدویت از یک حوزه اعتقادی صرف به حوزه مطالعاتی پرقلمرو و پرحجم تبدیل شده است و نیز مسائل تک‌تباری آن به مسائل چندتباری با رویکردهای مختلف کلامی، فلسفی، تاریخی، سیاسی، تفسیری، روان‌شناسی و... ارتقا پیدا کرده است. بر این اساس امروزه حوزه مهدویت که حوزه‌ای تأثیرگذار در همه امور فردی و اجتماعی است، با انبوهی از مسائل کلی و جزئی، درونی و بیرونی روبرو بوده و به عنوان یک رشته تخصصی با رویکرد پسینی و حوزه چندرشتگی با رویکرد پیشینی قابل طرح می‌باشد. بر این اساس مراکز و مؤسسات مهدویت به‌ویژه مجموعه‌های علمی - تخصصی وابسته به حوزه علمیه و نیز اندیشمندان و مراکز مهدوی از جمله پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی و پژوهشگران و محققان این پژوهشکده با ورود عالمانه و متخصصانه و نگرشی نو و بنیادی به مطالعات و پژوهش‌های کاربردی و مسئله‌محور اقدام نموده‌اند.

اثر پیش‌رو با عنوان بررسی و تحلیل نیابت خاص و توقیفی بودن آن با تأکید بر شبهه جریان انحرافی یمانی کوششی است گرانسنگ از جناب حجت‌الاسلام آقای محمد شهبازیان که از مهدی‌پژوهان پرتلاش می‌باشد. شایسته و بایسته است از زحمات و تلاش ناظر محترم جناب حجت‌الاسلام آقای مهدی یوسفیان و ارزیابان این پژوهش آقایان حجت‌الاسلام اکبر

مهدی پور نهاری و حجت الاسلام حسین حجامی، تلاش بی وقفه جناب آقای سید حامد شاهرخی (مسئول محترم اداره پژوهش)، از کوشش های ارجمند اعضای شورای پژوهشی و دست اندرکاران اجرایی خصوصاً جناب آقایان عبدالله ربیعی و سید ابراهیم عباسی و محمد شریفی، همچنین از حجت الاسلام و المسلمین احمد واعظی (ریاست محترم دفتر تبلیغات اسلامی)، حجت الاسلام و المسلمین نجف لک زایی (ریاست محترم پژوهشگاه)، حجت الاسلام و المسلمین محمد هادی یعقوب نژاد (معاون پژوهشی پژوهشگاه) و اداره نشر پژوهشگاه که عهده دار آماده سازی فنی و چاپ و نشر اثر حاضر بوده و هست، قدردانی و تشکر گردد.

حسین الهی نژاد

مدیر پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی